

Havaintoja asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista hyvinvointialueilla

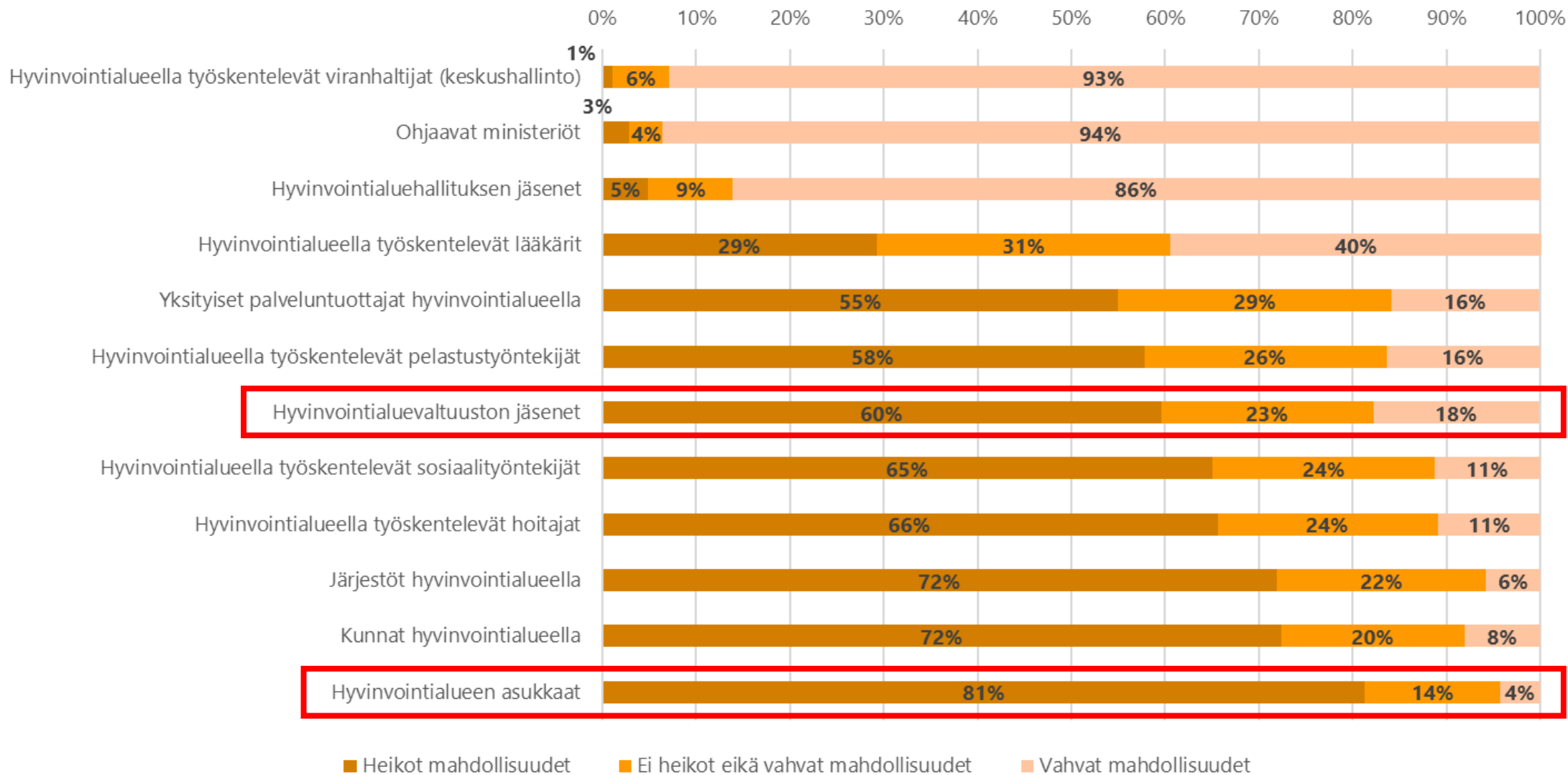
Demokratia-teemaryhmä 6.6.2024, Helsinki

Anni Jäntti

Kunta- ja aluejohtamisen yliopistonlehtori

Tampereen yliopisto

Kuinka merkittäviksi arvioit seuraavien tahojen vallankäytön mahdollisuudet hyvinvointialueella? (N=320-350)

(Paananen, Heikkilä, Jäntti & Haveri 2024)

Laaja keinovalikoima erilaisia osallistumismenetelmiä – kytkös päätöksentekoon?

- Käytössä monipuolinen valikoima erilaisia osallistumisen tapoja
 - esim. asiakasraadit, kokemusasiantuntijatoiminta, sähköiset deliberaatiota tukevat keskustelualustat, robottipuhelut, asukasinfot, kyselyt, yhteiskehittämistilaisuudet, palautekanavat, aloitteet.
- Mikä on osallistumiskeinojen merkitys, vaikutus ja kytkös hyvinvointialueiden toimintaan ja päätöksentekoon? Mitä niiden kautta saadulla tiedolla tehdään, miten siihen suhtaudutaan?

Niukasti resursoitu osallisuus- ja demokratiatyö

- Henkilöstöressurssien riittävyys huolena monella alueella.
- Lakisääteisten tehtävien hoitaminen ja tiukka taloustilanne: resurssitarpeen perusteleminen on vaikeaa ja samalla välttämätöntä.

”-- kyllä lähinnä se on resurssikysymys, et miten laajasti pystytään osallistamaan. Sit jossain vaiheessa pitää puntaroida, että mikä merkitys sitten vammaisneuvostolla, vanhusneuvostolla, nuorisovaltuustolla ja niin edelleen, jos sitten vielä pitää tarjota runsaasti suoran vaikuttamisen kanavia. Kyllä sitten jossain vaiheessa tää järjestelmä rupeaa tuottamaan lisäkustannuksia. Minä en vastusta sitä ollenkaan, mut mun mielest sit täytyy käydä arvokeskustelua, että käytetäänkö hirveästi resursseja suoran vaikuttamisen kanaviin, tarjotaanko asukasbudjetteja ja täntyyppistä.”
(Hyvinvointialueen johdon edustaja)

Asukas, asiakas?

- Vahva asiakasajattelu
- Hyvinvointialueen tai kunnan asukas ei ole vain tai välttämättä lainkaan asiakas.
- Huomio yksittäisen palvelun tai palvelutilanteen kehittämisessä vai palvelujärjestelmän ja itsehallinnollisen yhteisön kehittämisessä?
- Asukkaan/kuntalaisen/hyvinvointialuelaisen osallistumisoikeudet ovat laajempia kuin asiakkaan.
- Onko asukasosallisuudelle tilaa?
- Demokratian, itsehallinnon ja osallistumista ja vaikuttamista koskevien lainsäädännön kirjausten toteutumisen näkökulmasta on ongelmallista, jos hyvinvointialueen tai kunnan osallistumisen ja vaikuttamisen kanavat ovat kytketty vain asiakkuuteen.

*”Mä luulen, että se on vaikeempi kuitenkin se väestöosallisuus, kun tää palvelun käyttäjien osallisuus, se on helpompi.”
(Hyvinvointialueen johdon edustaja)*

”Kyllähän sen koko toiminnan ydin pitää lähtee siitä, et se on asiakaslähtöistä ja tehdään asioita, joista on aidosti oikeesti hyötyä meidän ihmisille, ja heil on keinot sitte itse osallistua ja vaikuttaa siihen, miltä ne palvelut näyttää ynnä muuta. Kyl mä kovasti perään kuulutan tavallaan sen perään, et se on ihan se perusjuttu, joka toimii. Sit niin ku sanoin, meillä on niit foorumeita, joissa ihmiset voivat osallistua siihen kehittämiseenki ja vaikuttaa senki kautta. Nään senki tärkeenä, mut silti mielestäni kaikkein tärkeintä on se asiakaslähtöinen toimintatapa ja sitä kautta osallistuminen.” (Hyvinvointialueen johdon edustaja)

*”Näiden palvelujen kehittämisessä mä nään hyvin tärkeenä asiakkaan ja kuntalaisen roolin, et he oikeesti ovat saaneet sanoa et miten tää prosessi kannattaa, et mitä se asiakkaan näkövinkkelistä se prosessi on. Siinä mä nään sen erityisen tärkeäksi. Mutta yleisemmän tason asioissa, että kuinka me järjestellään toimipisteitä tai muuta, niin mä en oo ihan varma onko se niin kriittistä.”
(Hyvinvointialueen johdon edustaja)*

Lisää aiheesta

- Jäntti, A., Airaksinen, J., Haveri, A. (2017). [Osallistuminen julkishallinnon legitimitteettikysymyksenä](#). Teoksessa Bäcklund, P., Häkli, J., Schulman, H. (toim.) (2017) Kansalaiset kaupunkia kehittämässä. Tampere: Tampere University Press, 34-58.
- Jäntti, A., Airaksinen, J., Haveri, A. (2010). Siniset ajatukset - vapaasta pudotuksesta hallittuun sopeuttamiseen. Kainuun hallintokokeilun vaikutukset. Valtiovarainministeriön julkaisu 20/2010. Helsinki: Valtiovarainministeriö.
- Paananen, H., Heikkilä, M., Jäntti, A. & Haveri, A. (2024) [Hyvinvointialueiden aluevaltuustojen rooli aluevaltuutettujen näkökulmasta](#). Policy Brief 2024:12. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja.
- Tiensuu, A., Jäntti, A. (2023) [Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimet kansalaisosallistumisen kanavana](#). Kunnallisan kehittämissäätöön julkaisu 62. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätö.

KIITOS!